

KK-DOKUMENT

Marias reise

Hun forlot fire døtre for å tigge i Oslo. Så dro sigøynerkvinnen hjem og kjøpte fem kuer for pengene. KK besøkte Maria Coral (25) i Romania for å se hva som skjuler seg bak den nye tiggerstrømmen til Norge.

TEKST OG FOTO: SOPHIE AASERUD

Maria sitter med blikket i asfalten, lent opp mot en av bygårdene som omkranser Youngstorget i Oslo. Hun fomler forsiktig med pappbegeret

fra Baker Samson. Hendene er grove, nærmest for store til den spede kvinnekroppen. På føttene har hun svarte herresko.

Hun har ikke reist til Norge på lykke og fromme. Maria er proff. Ingenting er tilfeldig. Klærne er valgt med omhu, og hun er like nøye med å velge hvor hun skal sitte. Hun skal være godt synlig, men ikke i veien. Gi oss nok tid til å sjekke bukselommen for overflødige mynter. Maria sitter ikke i sola.

EN PLASS I SKYGGEN. Europa huser rundt ti millioner sigøynere, og mange av dem ser til Norge. Du så dem kanskje på gata i sommer. Trekkspillende og blomsterselgende, eller med blikket i bakken bak et pappkrus.

– Tiggerne blir flere og flere. Du finner dem nesten i alle større norske byer. De fleste er fra Romania, og mange er sigøynere. Siden årsskiftet har det vært en markant økning av utenlandske tiggere. Men vi vet lite om hvor mange som kommer. Vi har ikke ressurser til å drive registrering av dem, sier Geir Mjåset, politioverbetjent ved utlendingsseksjonen i Oslo.

– Hvorfor kommer de til Norge?

– Det vet vi ikke. Schengen-avtalen gjør at de kan reise fritt rundt innen Schengenlandene, og så var det vel noen som fikk en god idé.

Stasjonsbefal Göran Pettersson ved Stockholmspolitiet bekrefter at tiggerstrømmen også har kommet til Sverige.

– Vi sliter i Stockholm, men det er ikke mye vi kan gjøre. I sommer var det ille. Men politiet her er på dem hele tiden, og etter hvert blir de vel lei av å bli jagd av oss. De fleste er rumenere. Jeg har sett det samme i både Tyskland og Frankrike, forteller han.

Maria (nr. to fra venstre) og familien drar ofte sammen på piknik. Både kvinner og menn tar seg god tid til å være sammen med barna og gir dem masse oppmerksomhet. Landsbysigøyrerne har sin egen opplevelse av hvordan verden skal være, og sitt eget juridiske system. Den som er blitt fornærmet, bringer saken opp for en egen domstol der straffen avgjøres. Ofte gis det bøter, og mye av ansvaret blir tatt kollektivt. Hele slekten er ansvarlig for å gjenopprette forholdet, men de driver ikke med blodhevn.

Sigøynernes fortid som slaver preger fremdeles forholdet til økonomiske verdier, som skal sirkulere og ikke investeres. At Maria kjøper kuer for pengene hun tjener i Oslo, er et tegn på at kulturen sakte tar opp den rumenske levemåten.

En rapport fra FNs utviklingsprogram (UNDP) om roma-folket i Europa forteller om en levestandard på linje med afrikanske land. Europas sigøynere er kontinentets fattigste. Over halvparten har utedo, og 40 prosent mangler rennende vann. Flere steder er arbeidsløsheten blant sigøynere opp mot 90 prosent, og ett av tre roma-barn fullfører ikke grunnskolen. Rasisme er et voksende problem. UNDP frykter at mangel på skolegang, praktisering av barnebryllup og økende fattigdom blant sigøynere vil føre til at Europa om ti-femten år har en befolkningsgruppe det ikke er mulig å ansette noen steder.

Det går et kaldt drag over Youngstorget. Maria flakker med blikket når vi spør om hun har tid til å snakke, og ber oss komme tilbake en annen dag. Så, en dag i juni, smiler hun forsiktig og sier at nå har hun litt tid. Hun må bare si fra til mannen sin først. Trian står på sin faste plass utenfor GlasMagasinet. Maria reiste gjennom Europa til Oslo i en minibuss sammen med åtte søsken og svigersøken.

– Jeg kan ikke sitte i sola. Da tjener jeg mindre, sier hun. I en leilighet i Oslo sentrum betaler Maria og reisefølget 60 kroner døgnet for madrasser på gulvet. Dagene tilbringes på

fortauet, og om kvelden lager de mat sammen, prater om barna og hva som skal skje når de kommer hjem. Hun teller dagene til hjemreisen. For Maria er likevel fordelene ved å reise til Norge flere enn grunnene til å la være, og Schengen-avtalen gir henne mulighet til det. I påvente av EU-medlemskap i 2007 har ikke rumenere visumplikt til Schengenland. Med gyldig pass kan Maria reise fritt rundt innenfor Schengen-grensen i tre måneder. For Europas fattige er denne grensen blitt det nye Svinesund.

– Vårt inntrykk er at det ikke ligger noen form for organisert virksomhet bak disse tiggerreisene til Norge. Vi tar tak i det hvis vi ser barn som tigger sammen med foreldrene, men ellers er dette ikke noen prioritert gruppe for oss, forteller Geir Mjåset.

– De som reiser inn i Schengen, skal ha nok penger til sitt eget opphold. Men hvis de først kommer seg blakke over grensen, til for eksempel Ungarn, er det bare å sette nøkkelen i tenningen og kjøre til Oslo, eller hvor de vil ellers innenfor Schengen-grensen, sier politioverbetjenten.

Han mener dette er noe vi bør venne oss til å leve med.

LOMMERUSK OG LEVEBRØD. Marias flette er tynnere enn den pleide å være. Fire svangerskap i rask rekkefølge og amming har tæret på håret. Den minste jenta, Ana, var knapt fire uker gammel da Maria og mannen forlot henne i Romania for å tigge i Oslo.

– Tigging er en fin måte å spre ressurser på, mener NOVA-forsker og sosialantropolog Ada Engebriksen.

– Du tar lommerusket ditt, og gir det til noen som prøver å gjøre livet sitt bedre. Maria prøver å få litt ut av vårt overskudd. Men det skal liksom ikke være fattige i Norge. Det utfordrer vår idé om at vi er likeverdige og er ubehagelig fordi det antyder at vi har så mye, noe vi ofte later som vi ikke har. Det ligger ikke i sigøyneres kultur å forlate barna sine, men de gjør det som er nødvendig for å overleve.

Hver dag ringer Maria en kvinne i landsbyen som lar henne snakke med barna. Det gjør vondt når døtrene gråter og ikke skjønner hvorfor mamma ikke kommer hjem. Det er første gang hun har reist fra alle fire. For ett år siden var de på tiggertur til Hellas og hadde med seg to år gamle Vetuta, og Maria var gravid med Ana. Så fikk de høre rykter om

Et lite regnskyll gjør gårds-
plassen til et gjørmebasseng.

Maria fyller dagene med husarbeid og matlaging. Vann
henter hun i en brønn i nærheten. Tøyet vasker hun for hånd.

at barnevernet i Oslo ville ta barna hvis de ble sett sammen med foreldrene. Denne gangen lot de alle fire bli hjemme. Maria lurte på hvordan datteren ser ut nå.

- Hvordan var det å reise fra henne?
- Hva tror du? spør hun og ser rett på meg. Så ser hun vekk.
- Jeg ammet henne i tre uker. Så dro jeg.

HJEMME. 29. juni 2005 dro Maria og reisefølget hennes tilbake til Romania. En kaotisk blanding av hestekjerrer, tungtransport og overmodige sjåførere gjorde kjøreturen fra hovedstaden til landsbyen Netus til en ti timers prøvelse. Ryggen verket etter tre måneder på gata i Oslo. Kulda fra asfalten satte seg i hele kroppen. Så stoppet bilen i den lille landsbyen Netus, som er hjem for seks sigøynerfamilier og en liten gruppe rumenere. Barna kom løpende. Marica (7), Rusalina (5) og Vetuta (3) klemte seg inntil moren. Maria tok Ana (4 måneder) i armene og lo. Så klemte hun babyen hardt inntil seg og gråt.

3. august 2005 drar KK etter til Netus, et lite sted ved foten av de Transylvanske fjellene. Få har hørt om landsbyen, som ikke har gjort seg fortjent til en plass på kartet.

Fra venstre: Vetuta (3), Marica (7), Rusalina (5) og Ana (4 måneder) forstår ikke hvorfor de ikke kan bli med når moren reiser til Norge.

Varmen hviler tungt over de små rumenske murhusene. Små barn og tre hunder sover i skyggen av et stort piletre.

- Maria!

En tykk liten rumensk dame smiler gjenkjennende, og nikker med en stor høne i armene da vi viser henne et bilde av Maria som tigger på gata i Oslo.

- Ja, det er Maria!

Hun peker ivrig på en liten husklynge litt lenger opp i bakken. Florina Mereu, vår rumenske tolk, lurte litt engstelig på om Maria bor i en ren sigøynerlandsby, eller om det også bor rumenere der. Rene sigøyner-samfunn er noe rumenere ikke oppsøker frivillig. Da kommer Maria gående.

- Hvordan fant dere meg? spør hun undrende.

Hun løfter hånden foran ansiktet og ler når hun ser oss. Ana sitter på hoften og Vetuta henger i skjortet.

Det lukter stekt lam, hvitløk og koriander på gårds-plassen, og på Marias utekjøkken er det mange mennesker. Det er her de samler seg for å prate og lage mat. Når det regner eller snør, trykker de seg sammen under det lille taket som er satt opp over kjøkken-

Mennene slakter dyra, og kvinnene tilbereder kjøttet. Maria og Lina Samitura (t.h.) tilbereder agurksalat og hvitløsspekt lammekjøtt.

Å holde fire aktive små jenter rene tar tid uten innlagt vann.

Maria og familien hennes tilhører en gruppe sigøynere som kaller seg Corturari. Opprinnelig reiste de rundt i karavaner og tok arbeid der det bød seg. Corturariene kjennes igjen på kvinnes fargesterke skjørt og hodeplagg.

«Vårt inntrykk er at det ikke ligger noen form for organisert virksomhet bak disse tiggerreisene til Norge.»

GEIR MJÅSET – POLITIOVERBETJENT
VED UTLENDINGSSEKSJONEN, OSLO POLITIDISTRIKT.

benken. Inne i det lille toromshuset er det rent, trangt og mørkt. Det ene rommet har en kjøkkeninnredning uten vask, kjøleskap og komfyr. Overalt er det pyntet med madonnaikoner og plastfrukt i sterke farger. Bak et forheng er finstuen. Der sover Maria, Trian og de fire barna. Når kvelden kommer, legger de puter og tepper utover gulvet.

– Det er dette jeg liker best. Å lage mat med familien min rundt meg.

Maria vasker Vetuta i en liten balje mens hun prater. Innlagt vann er det få i landsbyen som har. Fluene summer over en putrende gryte. Vedkomfyren står midt på gårdsplassen. Maria fyller dagene med husarbeid og matlaging.

– Ana vekker meg i femtiden. Jeg gir henne en flaske melk før de tre andre jentene våkner mellom sju og åtte. De store hjelper til med stellet av de små, forteller hun.

Trian tar strøjobber, og kan ofte være borte uker i strekk.

Pengene Maria tjente på gata i Oslo er blitt til fem nye kuer. For hver tiggertur vokser bølingen. Melken selger hun til det lokale meieriet.

– Jeg drømmer om å bygge på huset mitt med to rom. Ett rom og kjøkken begynner å bli trangt for seks mennesker. Med noen flere turer til Norge kan jeg kanskje klare det.

LIKESTILT PÅ PAPIRET. Under kommunisttiden i Romania, fram til Nicolae Ceausescus fall i 1989, ble sigøynere tvangsbosatt i utkanten av landsbyene. Bare et fåtall sigøynere eide tomten de bodde på og kunne derfor lett tvangsflyttes. Diktatoren ville utslette all etnisk tilhørighet, og forbød ordene roma og sigøynere. På landsbygda måtte de jobbe på statlige bondegårder, og i byene ble de industriarbeidere. Barna ble tvunget inn i skolen. Men de ble aldri aksep-

tert av rumenere flest. Da kommunistregimet falt, sto de igjen uten noe. Mange flyttet til større byer der de dannet gettoer. Noen har gått tilbake til en delvis nomadetilværelse og tar de jobbene som byr seg. Mens andre er, som Maria og hennes familie, en slags fastboende jordbrukere som også prøver andre utveier for å overleve.

I det rumenske lovverket er sigøynere likestilt med rumenere. De har egen minoritetsminister, men er stigmatisert og blir sett på som usiviliserte, kriminelle, late og løgnaktige. Skolen er åpen for alle, men de får ikke undervisning i morsmålet, romanes. Ofte mangler familiene penger til skoleuniform, og barna kommer sultne på skolen. Foreldrene har sjelden lese- og skriveferdigheter nok til å hjelpe ungene med lekser. Maria kan verken lese eller skrive, men datteren Marica er ferdig med første klasse. Hvis pengene strekker til, skal også de tre andre jentene få gå på skolen.

– Mange sigøynere frykter skolen fordi den er en integreringsfaktor de ikke ser nytten av, kun farene ved, forklarer Ada Engebriktsen. I flere rapporter har Europarådet slått fast at sigøynere skal aksepteres som etniske grupper med nomadisk livsstil. De fleste er fastboende og lever av handel, håndverk eller som musikere og trenger ikke skoleferdigheter for å videreføre kulturarven. En stor utfordring for vår kultur som ser på utdanning og fast arbeid som nødvendig for livskvalitet.

– Den type tvang som må til for å integrere Europas sigøynere, vil neppe bli godtatt av noen menneskerettsorganisasjon, sier sosialantropologen.

Med økonomisk støtte fra blant annet Verdensbanken og SIDA, en svensk bistandsorganisasjon tilsvarende det norske NORAD, har UDNP pekt ut fire hovedsatsnings-

- Jeg kan ikke ta sjansen på at barnevernet i Oslo tar barna mine, men å reise fra dem i tre måneder er fryktelig vondt, sier Maria.

GEOX

B R E A T H E S

LET YOUR FEET BREATHE

Sigøynere har aldri hatt noen egen stat, og forlot India på 1100-tallet. Rundt 1407 kom de til Europa, der de var slaver fram til 1856.

områder for roma-folket: bosted, utdanning, arbeid og helse. Det er etablert seks støtte-sentre i Romania, der sigøynere kan få hjelp på disse områdene. Det er mye som må ryddes opp i mye før dørene til EU blir åpnet i 2007.

REGLER SKYVES. Barnebryllup er en tradisjon som står sterkt blant sigøynerne. I 2003 vakte det oppsikt utover Romanias grenser da sigøynernes selvutnevnte konge, Florin Cioaba, giftet bort datteren Ana-Maria til en 15 år gammel sønn av en velstående sigøyrerfamilie. Datteren ble lovet bort da hun var sju år, mot 500 gullpenger. Den unge jenta rømte fra bryllupet i hvit silkekjole og tiara, men ble hentet tilbake med makt for å gjennomføre seremonien. EU-kommisjonen fordømte ekteskapet, og barna ble tvangsseparert.

Himmelen er svart over Netus. Den nakne lypæren i taket blinker noen ganger før det tordner. På kort tid blir veiene i landsbyen gjørmete elveleier. Maria stryker lille Ana over ryggen og kysser henne i nakken.

– Jeg var 17 år da jeg ble presentert for Trian. Jeg likte ham godt med en gang, sier hun og ler. Så blir hun alvorlig. Om en uke

Lovlig virksomhet?

Samarbeidsregjeringen ønsker å oppheve løsgjengerloven. Målet er å fjerne det 105 år gamle forbudet mot tigging.

Storingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen foreslo i juni 2004 å oppheve løsgjengerloven § 11. Nå foreslår regjeringen å legalisere tigging. Strafferammen for tigging er i dag inntil to måneders fengsel, eller tre måneder dersom tiggingen er truende. – Tigging er vanskelig og nedverdiggende uansett om du er rusavhengig eller fattig, men å bruke maktapparatet mot disse, er uverdigg og på mange måter en fallitt-erklæring, sier stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen (SV). Hun får full støtte av Odd Einar Dørum.

– Tigging er, slik jeg ser det, først og fremst en sosialpolitisk utfordring, mener Dørum.

– Vi har også andre bortvisnings-hjemler blant annet i utlendingsloven, i politiloven og politivedtekter ved forstyrning av ro og orden. Derfor tror jeg ikke opphevingen av løsgjengerloven isolert sett vil føre til flere utenlandske tiggere i Oslo, sier Justisministeren.

Selv om den enkelte tiggeren ikke skal kunne straffes, er Dørum opptatt av å ramme eventuelle bakmenn som organiserer og profitterer på tiggingen.

– Om kort tid sender jeg også ut et forslag på høring om å endre straffebudet mot menneskehandel (straffeloven § 224) slik at det uttrykkelig rammer også den som utnytter andre til tigging.

Maria og mannen Trian har vært i Oslo to ganger. Når du leser dette, er de trolig tilbake igjen.

Av Eurpoas ti millioner sigøynere bor et sted mellom 500 000 og to millioner i Romania. For de fleste er hest og kjerre det mest brukte framkomstmiddelet.

skal to 13-åringer gifte seg i en nabolandsby.

- Mine jenter skal fylle 18 før de gifter seg, sier hun bestemt.

- Hvis de ikke liker mennene vi finner til dem, skal de få lov til å si nei.

En ung jente fra nabohuset lytter oppmerksomt når Maria snakker. Ana Dumitru (15) folder hendene over den store magen. Om fire uker har hun termin.

- Legene sier det er en gutt, sier hun og retter på genseren. Bryllupet ble feiret stort. Brudgommen var også 13 år. Ana flyttet sammen med svigerfamilien. Så rømte hun hjem til landsbyen, gravid og forslått.

Vetuta, Marica og Rusalina leker på gulvet.
- Hvis jeg kunne velge en framtid for døtrene mine?

Maria trekker på det.

- At de stifter familie. Får en snill mann og barn. Men først skal de gå åtte år på skole, hvis jeg har nok penger.

- Kommer du til å reise tilbake til Oslo for å tigge?

- Ja, vi planlegger det. Nå leter jeg etter noen som kan passe barna mine mens vi er borte.

Når du leser dette, sitter trolig Maria igjen på gata i Oslo. sophie.aaserud@kk.no